

Potoky „druhých slzí“

ONDŘEJ ŠTINDL
novinář

Potoky „druhých slzí“

V Česku se prý moc slavnostně nepohřbívá. Čas od času proběhnou médií zprávy o tom, že velká část pohřbů proběhne bez obřadu, v některých oblastech to je snad až šedesát procent. Je hodně pozůstalých, kteří si do pohřebního ústavu zapomenou přijít pro urnu, když uplyne lhůta, popel se vysype... někam. Specialisté na lidskou psychiku a související otázky, byvše požádáni o pár slov k problému, většinou řeknou, že dnešní člověk se snaží vytěšňovat smrt někam za horizont – postřeh nijak zvlášť originální, co se dá ale dělat, když je zároveň zjevně pravdivý. V jednom ohledu ale přesto jako by neplatil – pokud zemře někdo slavný. V tom okamžiku smrt zpoza horizontu vyskočí přímo do centra pozornosti a najednou je jí všude plno. Najednou se pro ni i v bulvárních denících najde dost místa a je potřeba udělat pětistránkový speciál, jako v případě nedávné sebevraždy skladatele Karla Svobody. Musí se všechno přiblížit a popsat, pozůstalí jsou vyžváni, aby vyslovili svoje city, spřízněné celebrity k tomu, aby zesnulému na onen svět posílaly vzkazy. **Pokračování na straně 10**

Dokončení ze strany 1

Z privátní tragédie se stane celonárodní událost, všichni jsou ponoukáni k účasti, všichni musejí truchlit. V emocionálních a podrobných referátech o tom, která další populární osobnost je na tom se zdravím špatně, si některá média připravují publikum na další výtrysk náhražkových emocí.

Autobusy jsou již několik dní plné lidí, již v denících s barevnými obrázky zaujatě studují zprávy o okolnostech a možných důvodech Svobodovy sebevraždy a reakcích skladatelových blízkých na ni. Pokud statistiky nelžou, je mezi nimi i dost těch, kterým nevadilo, když popel jejich babičky vysypal zřízenec beze svědků na anonymní úložiště. Teď jim však smrt před očima připadá přitažlivá, hltají ji fascinovaně a s nepředstíranou vážností. Jak si vysvětlit ten rozpor mezi šířící se lhostejností k odchodu blízkých a intenzivním zájmem o okolnosti skonu lidí vzdálených, známých jen z fotek a jako mihotajících se přeludů na obrazovce? Zájem spojený s chutí se toho zármutku nějak zprostředkovaně účastnit? Dalo by se v té souvislos-

ti psát o tom, jak bulvární média cynicky manipulují své publikum do pozice voyeurů. Nebo o tom, jak kult celebrit „požírá své děti“. Možná by na tom i něco bylo, ti čtenáři v autobuse ale nepůsobili dojmem supů. Zjevně necítili škodolibé zadostiučinění vyvolané „radostným“ setkáním se zkázou jednoho z mediálních božstev, které se nakonec ukázalo být ke zkáze stejně náchylnou bytostí jako kdokoliv jiný. Svůj prožitek jistě vnímali jako nesrovnatelně ušlechtlejší, a pokud by jim někdo předhazoval nějaké nečisté motivy, urazilo by je to – vlastně právem.

Emocionální turistika po cizích osudech

Britský autor Patrick West věnoval té rychle se šířící módě veřejného truchlení pro lidi, jež truchlíci neznali, celou knihu, již dal trochu provokativní název: Okázalý soucit (Conspicuous Compassion). Popisuje, jak se ochota britské společnosti veřejně truchlit v posledních letech prudce zvyšuje, každá veřejně zaznamenávaná tragédie si podle něj vyžaduje podobně veřejnou odezvu a vypočítává ty nejznámější případy (plačící zástupy při pohřbu princez-

ny Diany, masové projevy účasti po vraždě dvou holčiček v městečku Soham). Ten „okázalý soucit“ podle něj není vlastně žádný soucit. Podstatou soucitu je totiž jakési vystoupení ze sebe, citění s někým jiným, které by snad mohlo vést i k nějakému činu. Soucit okázalý se ale o druhé moc nezajímá, je nakonec obrácený dovnitř, jeho smyslem je, aby si „soucífcí“ připadal sám dobře, ronil potoky kunderovských „druhých slzí“. Okázalý soucit k ničemu nezavazuje a přináší jenom sentimenty místo citů. Je to svého druhu rekreace – emocionální turistika po cizích a bezpečně vzdálených osudech. Jediný „skutečný“ žal, který pod tím vším může být, je nepřiznaný smutek z vlastní osamělosti a obava z neokázalého konce.

Možná jsou Westovy soudy příliš efektní a příkré, jak psali někteří kritici. Koneckonců třeba člověku postiženému nějakou živelní katastrofou může být srdečně jedno, jestli pomoc, kterou dostal, přichází od lidí motivovaných tím „správným“ soucitem. Hranice mezi tím citem v autentické a náhražkové podobě se dá jen těžko vytyčit, kdoví, jestli by něco takového vůbec mělo smysl. Ten sebeoslavující okázalý

soucit se ale ve své krajní poloze dá rozeznat velmi snadno.

West cituje Oscara Wildea, podle nějž se „sentimentalista“ pozná podle toho, že „si chce užít rozkoš, kterou cit přináší, aniž by za ten cit musel platit“. Je pravda, že i v žalu se dá najít ne snad rozkoš, ale cosi povznášejícího, odkazujícího hluboko a umožňujícího nějaké, třeba krátkodobé, zmoudření. Těhle cit má ale strašnou cenu – někdo blízký musí zemřít a truchlíci musí toho konce být nějakým způsobem účasten. Tuhle cenu zaplatit je zřejmě nad síly mnoha současníků, prázdné pohřební síně o tom svědčí. O to víc se pak logicky rozmáhá jediná dostupná náhražka, truchlení „zadarmo“, bez osobní ztráty a taky bez následků, přinášející každý rok hned několik příležitostí „nikdy nezapomenout“, z nichž ta nová vždy spolehlivě vymaže vzpomínky na ty předcházející. Není to nic moc, ale člověk musí brát, na co má – v tom jsou pravidla „emocionálního směnného obchodu“ dost tvrdá.

Ondřej Štindl, redaktor Týdne

Názory v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce

LN 3.2. 2007